

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O DEMOKRATIJI

Deklaraciju je bez glasanja usvojio Interparlamentarni savet na svojoj 161. sednici
(Kairo, 16. septembar 1997. godine)*

Interparlamentarni savet,

ponovo potvrđujući posvećenost Interparlamentarne unije miru i razvoju i *uvereni* da će jačanje procesa demokratizacije i predstavničkih institucija značajno doprineti ostvarivanju ovog cilja,

takođe, ponovo potvrđujući pozivanje Interparlamentarne unije na promovisanje demokratije i njenu posvećenost tome, kao i uspostavljanju pluralističkih sistema predstavničke vlasti u svetu i *želeći* da ojača svoju održivu i višestranu aktivnost u ovoj oblasti,

podsećajući na to da svaka država ima suvereno pravo da slobodno bira i razvija, u skladu sa voljom svog naroda, sopstvene političke, društvene, ekonomske i kulturne sisteme bez umešanosti drugih država, strogo poštujući Povelju Ujedinjenih nacija,

takođe podsećajući na Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima koja je usvojena 10. decembra 1948. godine, kao i na Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima usvojenim 16. decembra 1966. godine, Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije usvojenu 21. decembra 1965. godine i Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena usvojenu 18. decembra 1979. godine,

podsećajući dalje na Deklaraciju o kriterijumima za slobodne i pravedne izbore koju je Savet usvojio u martu 1994. godine i u kojoj je potvrdio da u svakoj državi ovlašćenja vlade mogu poticati samo od volje naroda koja je izražena na pravim, slobodnim i pravednim izborima,

pozivajući se na Agendu za demokratizaciju koju je 20. decembra 1996. godine predstavio Generalni sekretar UN na 51. zasedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija,

usvaja sledeću Univerzalnu deklaraciju o demokratiji i apeluje na vlade i parlamente širom sveta da im njen sadržaj služi kao smernica:

PRVO DEO - NAČELA DEMOKRATIJE

1. Demokratija je univerzalno priznat ideal, kao i cilj, koji se zasniva na zajedničkim vrednostima koju dele narodi širom sveta bez obzira na kulturne, političke, društvene i ekonomske razlike. Stoga je ona osnovno pravo građanstva koje se ostvaruje u uslovima slobode, jednakosti, transparentnosti i odgovornosti, uz dužno poštovanje pluraliteta stavova, a u interesu politeje.

2. Demokratija je kako ideal koji treba slediti, tako i oblik vladavine koji treba primenjivati

na osnovu modaliteta koji odražavaju raznolikost iskustava i kulturoloških specifičnosti ne odstupajući od međunarodno priznatih načela, normi i standarda. Ona je tako stanje ili uslov koji se konstantno usavršava i ima sposobnost da postane savršen, a čiji napredak zavisi od niza političkih, društvenih, ekonomskih i kulturoloških faktora.

3. Kao ideal, demokratija suštinski teži da sačuva i unapredi dostojanstvo i osnovna prava pojedinca, da ostvari socijalnu pravdu, podstakne ekonomski i socijalni razvoj zajednice, ojača koheziju društva i unapredi nacionalnu smirenost, kao i da stvori klimu koja je povoljna za međunarodni mir. Kao oblik vladavine, demokratija je najbolji način za postizanje ovih ciljeva; to je takođe jedini politički sistem koji ima sposobnost samokorekcije.

4. Postizanje demokratije podrazumeva iskreno partnerstvo između muškaraca i žena u vođenju poslova društva u kome rade u jednakim uslovima i u komplementarnosti, izvlačeći obostranu korist iz svojih razlika.

5. Stanje demokratije obezbeđuje da procesi na osnovu kojih se pristupa ovlašćenjima, koriste i zamenjuju ovlašćenja, omogućavaju slobodnu političku konkurenciju i proizvod su otvorenog, slobodnog i nediskriminatornog učešća naroda, a primenjuju se u skladu sa vladavinom prava, kako na papiru, tako i u duhu.

6. Demokratija je neodvojiva od prava koja su utvrđena međunarodnim instrumentima na koje se upućuje u preambuli. Stoga se ta prava moraju delotvorno primenjivati, a njihova pravilna primena mora biti u skladu sa pojedinačnim i kolektivnom odgovornostima.

7. Demokratija se zasniva na supremaciji prava i primeni ljudskih prava. U demokratskoj državi, niko nije iznad zakona i svi su jednaki pred zakonom.

8. Mir i ekonomski, društveni i kulturni razvoj su kako uslovi za postojanje demokratije, tako i plodovi demokratije. Dakle, postoji međusobna zavisnost između mira, razvoja, poštovanja i pridržavanja vladavine prava i ljudskih prava.

DRUGI DEO - ELEMENTI I PRIMENA DEMOKRATSKE VLADAVINE

9. Demokratija se zasniva na postojanju dobro strukturiranih i funkcionalnih institucija, kao i na nizu standarda i pravila i na volji društva kao celine koje je u potpunosti upoznato sa svojim pravima i odgovornostima.

10. Na demokratskim institucijama je da umire tenzije i održe ekvilibrijum između suprotstavljenih potreba za različitošću i uniformnošću, individualnošću i zajedništvom, kako bi se ojačala socijalna kohezija i solidarnost.

11. Demokratija je zasnovana na pravu svakoga da učestvuje u upravljanju javnim poslovima; stoga ona zahteva postojanje predstavničkih institucija na svim nivoima, a posebno, postojanje parlamenta u kome su predstavljene sve komponente društva i koji ima potrebna ovlašćenja i način da izrazi volju naroda vršenjem zakonodavne funkcije i nadgledanjem rada vlade.

12. Ključni element u ostvarivanju demokratije je održavanje slobodnih i pravednih izbora u redovnim vremenskim periodima koji omogućavaju izražavanje volje naroda. Ti izbori se

moraju održavati na osnovu univerzalnog, jednakog i tajnog prava glasa, tako da svi glasači mogu da izaberu svoje predstavnike u uslovima jednakosti, otvorenosti i transparentnosti koji podstiču političku konkurentnost. U tu svrhu, građanska i politička prava su od suštinskog značaja, a među njima posebno pravo građanina da bira i da bude biran, prava na slobodu izražavanja i okupljanja, pristup informacijama i pravo na osnivanje političkih partija i vršenje političkih aktivnosti. Osnivanje političkih stranaka, njihove aktivnosti, finansije, finansiranje i etika moraju biti odgovarajuće regulisani na nepristrasan način kako bi se obezbedio integritet demokratskih procesa.

13. Suštinska uloga države je da obezbedi da njeni građani uživaju građanska, kulturna, ekonomska, politička i socijalna prava. Demokratija stoga ide ruku pod ruku sa delotvornom, poštenom i transparentnom vladom, koja je slobodno izabrana i odgovorna za vođenje javnih poslova.

14. Javna odgovornost, koja je od suštinskog značaja za demokratiju, odnosi se na sve one koji imaju javna ovlašćenja, bilo da su birani ili ne, kao i na sve organe koji imaju javna ovlašćenja, bez izuzetka. Odgovornost podrazumeva javno pravo pristupa informacijama o aktivnostima vlade, pravo da se uputi peticija vladi i da se zahteva pravna zaštita kroz nepristrasne administrativne i sudske mehanizme.

15. Javni život u celini mora biti obeležen osećajem etike i transparentnošću, a odgovarajuće norme i procedure se moraju uspostaviti kao njihova potpora.

16. Učešće pojedinca u demokratskim procesima i javnom životu na svim nivoima mora biti regulisano pravedno i nepristrasno i mora se izbegavati svaki oblik diskriminacije, kao i rizik od zastrašivanja od strane države i nedržavnih aktera.

17. Organi pravosuđa i nezavisni, nepristrasni i delotvorni mehanizmi nadzora su garanti vladavine prava na kojoj demokratija počiva. Kako bi ti organi i mehanizmi u potpunosti obezbedili poštovanje pravila, unapredili pravednost procesa i ispravili nepravde, svi moraju imati pristup administrativnim i sudskim pravnim lekovima na osnovu jednakosti i poštovanja administrativnih i sudskih odluka kako od strane državnih organa i predstavnika javne vlasti, tako i od strane svakog člana društva.

18. Iako je postojanje aktivnog civilnog društva suštinski element demokratije, kapacitet i volja pojedinaca da učestvuju u demokratskim procesima i prave izbore u vezi sa upravljanjem ne može se uzeti zdravo za gotovo. Stoga je neophodno razviti uslove koji doprinose istinskom ostvarivanju prava učešća, istovremeno eliminišući prepreke koje sprečavaju, otežavaju ili ograničavaju ostvarivanje tih prava. Stoga je neophodno obezbediti stalno podsticanje, između ostalog, jednakosti, transparentnosti i obrazovanja i ukloniti prepreke kao što je neznanje, netolerancija, apatija, nedostatak istinskog izbora ili alternative i nepostojanje mera koje za cilj imaju da uklone neuravnoteženosti ili diskriminaciju socijalne, kulturološke, verske i rasne ili rodne prirode.

19. Održivo stanje demokratije stoga zahteva demokratsku atmosferu i kulturu koja se stalno hrani i ojačava obrazovanjem i drugim pokretačima kulture i informisanosti. Dakle, demokratsko društvo mora biti posvećeno obrazovanju u najširem smislu te reči, a naročito građanskom obrazovanju i oblikovanju odgovornog građanstva.

20. Demokratske procese podstiče povoljno ekonomsko okruženje; stoga, u svom

sveukupnom nastojanju da se razvije, društvo mora biti posvećeno zadovoljavanju osnovnih ekonomskih potreba onih najmarginalizovanijih, osiguravajući tako njihovu punu integraciju u demokratski proces.

21. Stanje demokratije podrazumeva slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu na svoje mišljenje bez uplitanja drugih i slobodu da se traže, dobiju i otkriju informacije i ideje preko bilo kojih medija i bez obzira na državne granice.

22. Institucije i procesi demokratije moraju omogućiti učešće svih ljudi kako u homogenim, tako i u heterogenim društvima kako bi se zaštitila različitost, pluralizam i pravo na to da budeš drugačiji u atmosferi tolerancije.

23. Demokratske institucije i procesi takođe moraju podsticati decentralizovanu lokalnu i regionalnu vlast i administraciju, što predstavlja pravo i neophodnost i što omogućuje da se proširi osnova za učešće javnosti.

TREĆI DEO - MEĐUNARODNA DIMENZIJA DEMOKRATIJE

24. Demokratija se mora prepoznati i kao međunarodno načelo koje se primenjuje na međunarodne organizacije i države u njihovim međunarodnim odnosima. Načelo međunarodne demokratije ne znači samo jednako i pravedno predstavljanje država; ono se odnosi i na ekonomska prava i dužnosti država.

25. Načela demokratije se moraju primenjivati na međunarodno rukovođenje pitanjima od globalnog značaja i na zajedničko nasleđe ljudske vrste, naročito na životnu sredinu ljudi.

26. Kako bi se očuvala međunarodna demokratija, države moraju obezbediti da njihovo ponašanje bude u skladu sa međunarodnim pravom, moraju se uzdržavati od upotrebe sile ili pretnje silom, kao i od svakog ponašanja koje ugrožava ili narušava suverenitet i politički ili teritorijalni integritet drugih država i moraju preduzeti mere da prevaziđu međusobne razlike mirnim putem.

27. Demokratija treba da podržava demokratska načela u međunarodnim odnosima. U tom smislu, demokratije se moraju uzdržavati od nedemokratskog ponašanja, izražavati solidarnost sa demokratskim vladama i nedežavnim akterima kao što su nevladine organizacije koje rade za demokratiju i ljudska prava i moraju pokazivati solidarnost prema onima koji su žrtve kršenja ljudskih prava u rukama nedemokratskih režima. Kako bi se ojačalo međunarodno krivično pravosuđe, demokratske države moraju da odbace nekažnjavanje za međunarodna krivična dela i ozbiljna kršenja osnovnih ljudskih prava i da podrže uspostavljanje stalnih međunarodnih krivičnih sudova.

* * *

*Nakon usvajanja ove deklaracije, delegacija Kine je izrazila rezervisanost u vezi sa ovim tekstom